

Cartea Mea e și a Ta!

ISSN 2734-6889
ISSN-L 2734 -6889

Pentru martirii Bihariei românești¹

În zilele cele dintâi ale lunii Aprilie 1919 românimea bihoreană a trecut prin cele mai grozave chinuri trupesti și sufletești. Oastea românească a generalului Moșoiu se lupta la Ciucea cu oștirea ungurească, care-ți ținea calea și nu voia să o lase să pătrundă în județul nostru, ca să ne slobozească din robia de multe veacuri. În lăuntrul județului bandele ungurești băgau groază în populația românească. Ei își puseseră în gând să ucidă mișelește pe toți frunțașii noștri, preoți, învățători, advocați și țărani mai răsăriți. La Beiuș și la Vașcău luaseră hotărârea bețivul ofițer Verböczy și tovarășul său, diavolul Urmoși, să stârpească toate familiile românești. Dumnezeu nu le-a ajutat să-și îndeplinească ticăloasa hotărâre. Dar au ucis în sălbătăcia lor turanică mai multe zeci de frunțași. Intre aceștia pe căpeteniile lor: Nicolae Bogdan, director de bancă din Vașcău și pe advocații din Beiuș: Dr. Ioan Ciordaș, președintele consiliului național și Dr. Nicolae Bolcaș, care era mâna dreaptă a președintelui. În cartea »Zile trăite« publicată de P. S. Sa Episcopul Roman Ciorogariu, aflăm descrisă pe larg moartea acestor martiri ai neamului la pag. 242 și următoarele .

Au trecut de atunci aproape 13 ani. Lui Nicolae Bogdan Românimea recunoscătoarea i-a ridicat în orașelul Vașcău o frumoasă piatră de aducere aminte. Acum trei ani frații noștri beiușeni la îndemnul inimosului protopop Petru E. Pap, au luat hotărârea să ridice și în cinstea martirilor Ciordaș și Bolcaș un monument frumos în piața orașului Beiuș. S'a format un comitet pentru adunarea banilor trebuincioși și s'a angajat un sculptor vestit din București, care să lucreze monumentul. Au venit însă vremuri urâte. Societatea românească întunecată de aceste vremuri a uitat pentru o clipă datoria ce o avea pentru martiri, cari prin moartea lor individuală au călcat noastră națională din acest județ și au pregătit învierea de acum 13 ani.

Dar, iată, cum era și firesc, mintea noastră s'a luminat din nou inimile românești au început să bată iarăși pulsul lor adevărat.

Inimosul protopop de la Beiuș a sunat din nou trâmbița deșteptării din letargie.

La glasul lui adresat patrioților români din Biharia s'a alcătuit în Oradea un comitet sub președinția de onoare a celor doi vlădici români, P. P. Ș. S. Lor Roman Ciorogariu și Valeriu Traian Frențiu și acest comitet și-a pus gând să nu se odihnească, până nu va aduna cel puțin 300.000 lei, cari mai trebuiesc pentru ca monumentul celor doi martiri să fie desăvârșit până la sfintele serbători ale Paștilor din acest an. Comitetele este compus din patru bărbați, despre cari credem, că sunt înzestrați de la Dumnezeu cu puterea de a duce la bun sfârșit lucrarea pentru care și-au luat însărcinarea : Prefectul județului Gheorghe Ghica, directorul de liceu și președintele Astei Teodor Neș, președintele »Crișanei« doctorul Victor Gherman și subsemnatul inspector școlar pensionat.

¹ *Astra Bihareii*, Anul I, Oradea, 6 Martie 1932, nr. 1, p. 11

Pe lângă adunarea banilor trebuincioși la ridicarea monumentului vom urmări și un scop superior de întărire a conștiinței naționale românești în acest județ prin propaganda pentru *cultul martirilor* în straturile largi ale tineretului școlar și ale țărănimii române.

Autoritățile școlare și bisericești vor lua măsuri, ca la o dată anumită în toate școlile primare, secundare și superioare din tot județul și în toate bisericile românești să se facă proslăvirea martirilor prin lecțiuni practice din partea membrilor corpului didactic și prin predici din partea preoțimii. Cu acest prilej elevii școlilor și poporul credincios vor contribui pentru fondul monumentului, fiecare după putință cu sume modeste de câte 1—5 sau 10 lei.

Se vor lansa liste de contribuție benevolă și pentru cei aproape 30.000 intelectuali și funcționari români din Oradea și întreg județul, cu invitarea ca fiecare din aceștia să dea pentru monument un minim de 10 lei. La urmă se vor distribui celor ce doresc medalii cu chipul martirilor și fotografiile lor cu care tot Românul bun să-și împodobească casa. Bani astfel adunați se vor depune, fie personal fie prin poștă, la Banca Românească din Oradea, care a avut bunăvoință să-și ia însărcinarea de a-i primi spre păstrare. De la bancă nu se pot ridica acești bani depuși, decât în baza unei scrisori semnate de toți cei 4 membri ai comitetului de acțiune.

Avem toată nădejdea, că în luna Mai a. c. monumentul se va inaugura cu măreață solemnitate pe piața Beiușului în prezența a zeci de mii de oameni spre fala și bucuria Bihariei românești.

Cu noi este Dumnezeu !

POMPILIU DAN

inspector școlar posesor al ordinului Ferdinand I. în gradul de ofițer

Sculptorul Cornel T. Durgheu, și Grupul de reconstituire istorică, Beiuș, 2008

Document depistat: Col. r. Dr. Constantin Moșincat